

Jan te Winkel

KERK DOOR DE KNIEËN

Over de plaats van jongeren in de kerk

theologische uitgeverij *NARRATIO*

KERK DOOR DE KNIËËN

Over de plaats van jongeren in de kerk

Jan te Winkel

theologische uitgeverij NARRATIO

Dit boek is een grondige bewerking van en aanvulling op een rapport met de gelijknamige titel, dat door het Deputaatschap Gemeentebouw aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Mijdrecht (1991) is aangeboden. Dit rapport is samen met andere op een extra synode-vergadering in februari 1993 behandeld. Het rapport is gemaakt als uitvoering van de opdracht die de synode aan het deputaatschap gegeven heeft om zich te bezinnen op de rechten en plichten van doopleden met het oog op pastoraat onder jongeren.

Voor de uitvoering van die opdracht werd door het deputaatschap een projectgroep benoemd, te weten mv. drs. H. Hoogenkamp en drs. M. Valenkamp. De auteur van dit boek werd als projectuitvoerder aangewezen. Hij heeft alle interviews gedaan en het rapport geschreven.

CIP gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
doelgroep: kerkeraden, (jeugd)ouderlingen, ouderen en jongeren

NUGI 636

trefwoord: kerk en jeugd

ISBN 90 5263 119 0

© 1993 uitgeverij NARRATIO,

Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem tel 01830-28188

Niets uit deze opgave mag verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

drukwerk: Haveka, Alblasterdam

omslag: Snep Offset, Gorinchem

afwerking: Boekbinderij van Strien, Dordrecht

distributie in België: Liprobo, R. DessainIn 16, 2800 Mechelen.

Voorwoord

Ik droom van een kerk, waar mensen alle dagen van de week in een gezellige, informele sfeer kunnen praten over het leven.

(uit een interview met een negentienjarige)

Als uitgangspunten voor de bezinning op de rechten en plichten van doopleden, werden gekozen:

- een theoretische oriëntatie op de positie van jongeren in samenleving en kerk
- een beschrijving van de **feitelijke** situatie van jongeren in de gemeente
- een beschrijving van de **wenselijke** situatie van jongeren in de gemeente.

De keuze van de uitgangspunten werd ingegeven door het ontbreken van kennis over de manier waarop in de kerken aan jongeren rechten worden toegekend, noch hoe daarover gedacht wordt. Verder is evenmin duidelijk of en hoe de maatschappelijke kijk op jongeren van invloed is op de plaats van jongeren binnen de christelijke gemeente.

De bezinning is langs twee lijnen verlopen. In de eerste plaats door bestudering van literatuur en in de tweede plaats door het houden van interviews. Voor deze werkwijze is gekozen omdat aan dit onderwerp niet uitsluitend kerkordelijke facetten zitten. Omdat het ons er uiteindelijk omging zicht te krijgen op de kerk van de toekomst, wilden we ervaringen van mensen registreren en de gegroeide praktijk verkennen. Om dat doel te bereiken is gekozen voor gesprekken met ouderen en jongeren.

Indeling

In dit boek zijn de volgende onderdelen opgenomen. Het begint met het hoofdstuk 'Toen en nu', waarin niet uitputtend, maar aanduidenderwijs, veranderingen die zich in samenleving en kerk hebben voorgedaan, worden

weergegeven. Hieruit blijkt dat veranderingen in de samenleving de kerkdeuren niet links hebben laten liggen. Een aantal gesignaleerde trends vormt de basis voor gesprekspunten met de gesprekspartners.

In het tweede onderdeel 'Spel en spelers' wordt verantwoording gedaan van de aanpak van het onderzoek en worden de bezochte gemeenten en gesprekspartners voorgesteld. In een bijlage wordt verdere informatie over de respondenten gegeven.

In het derde hoofdstuk 'Het lied van jongeren en het gezang van ouderen' wordt systematisch verslag gedaan van de gevoerde gesprekken. Hierbij moet worden aangetekend dat de gesprekken plaats gevonden hebben voor de verschijning van de concept-kerkorde van de Verenigde Reformatorische Kerk.

In het laatste onderdeel 'Kerk van de toekomst' wordt de balans opgemaakt, aan de hand van de kerkordelijke en bijbels-theologische notities een aantal suggesties gegeven voor plaatselijke kerken over de manier waarop doopleden in de kerk van de toekomst een volwaardige plaats kunnen innemen,

Tussen de verschillende onderdelen zijn 'portretten' van een aantal gesprekspartners opgenomen. Ik ben blij dat ze daartegen geen bezwaar maakten, zodat naast het algemene verslag in het derde hoofdstuk een aantal respondenten in het bijzonder stem en gezicht krijgen.

Alle mensen die meegewerkt hebben aan dit boek, wil ik daarvoor hartelijk danken. Met name denk ik aan het vijftigtal dat bereid was zich in het hart te laten kijken en aan wie zich nog kwetsbaarder hebben opgesteld door toestemming te geven om hun 'portret' in dit boek op te nemen.

Aan het werken met de leden van de projectgroep bewaar ik goede herinneringen. Zij mogen zich ook van mijn erkentelijkheid verzekerd weten.

Een slot waarop veel sleutels passen

Met Peter had ik twee gesprekken over geloof en kerk. Hij is negentien jaar en dol op detectives. Baantjer is zijn favoriet. Peter luistert veel naar popmuziek; het liefst naar U2, UB40, Queen en Dire Straits.

Op mijn kamer luister ik wel naar de teksten, maar niet in de disco. Daar kan ik zelfs van House uit mijn dak gaan.

Hij volgt een HBO-V opleiding. Dat betekent dat hij al stage in een ziekenhuis gelopen heeft en af en toe in een psychiatrische inrichting werkt. Hij vindt werken in teamverband zinvol en zeker als dat gericht is op het welzijn van mensen.

Het fijne is dat je in dat werk kunt geven wat in je zit. Je moet naast de mensen gaan staan en een beetje hun lot delen. Vooral door hen te laten voelen dat je hen waardeert, zoals ze zijn. Psychiatrische patiënten laten merken dat ze niet gek zijn.

Anders dan zijn vrienden komt hij door zijn beroep al vroeg in aanraking met de ellende en het lijden van de mensen. Dat heeft invloed op hem, maar daardoor vervreemdt hij niet van zijn vrienden. Al jong heeft hij mensen zien sterven en dat zet je wel aan het denken. Voor mensen is de dood iets onherroepelijks, maar dat is het voor God niet. Peter is ervan overtuigd dat met de dood niet alles is afgelopen. God heeft al die ellende niet geprogrammeerd, maar huilt met de mensen mee.

Het tweede gesprek vond plaats een paar dagen nadat Peter teruggekomen was van een vakantie die door Youth for Christ georganiseerd was. Hij vindt dat een goede club en noemt zichzelf een fan die overigens wel met beide benen op de begane grond wil blijven staan. Peter vindt het interessant om met jongeren om te gaan die op verschillende manieren met het christelijk geloof bezig zijn. Hij ziet zichzelf overigens niet rondlopen in een shirtje met de tekst 'Jesus is love' of met een petje, waarop te lezen staat: 'The only one I love is Jesus'. Zoiets is te opdringerig en niet goed. Daarom is hij ook geen

EO-fan. Verder is hij van mening dat God niet in het openbaar aangeprezen hoeft te worden.

God is geen waspoeder, zelfs geen popster of lijsttrekker van een politieke partij.

Hij wil wel over het geloof praten, maar alleen in een vertrouwde omgeving. Dat heeft zin, anders wordt het schieten in het luchtledige. Hij praat af en toe met zijn vrienden wél over het geloof, maar minder over de kerk. De kerk roept negatieve beelden op. Ouderwets, duf, alleen voor heilige boontjes, softies en brave Hendrikken. Zo ervaart Peter de kerk niet.

Naast 'wereldse' pop houdt Peter ook van gospel en soul. Een tijdje geleden was hij in een gospeltheek, waar gospelhiphop en gospelhouse gedraaid werd. Dat gaat hem een beetje te ver, vooral omdat hij die eigenlijk geen muziek vindt. Overigens meent hij dat God best in popmuziek geloofd kan worden.

Als het gesprek over het christelijk geloof gaat, maakt Peter een vooropmerking.

Het feit dat mensen zeggen in wie of wat dan ook te geloven, is toch al uniek.

Hij ervaart het geloof als heel belangrijk, omdat er iemand is die je leven met je wil delen. Iemand die je begrijpt en met je op pad wil gaan om eventuele oplossingen te zoeken. Geloven is dan ook geen éénrichtingsverkeer. Peter waardeert het geloof als een verrijking van zijn leven, iets wat hij iedereen toe zou wensen. Maar dat is nog weer heel iets anders dan een ander het geloof opdringen. Aan dwang heeft hij een gruwelijke hekel, ook op zijn werk. Bobo's willen nog weleens op het 'voetvolk' neerzien.

Dan denk ik 'shit'. Op die manier stel ik ook wel wat voor.

Daarna ga ik heel eigenwijs mijn eigen gang.

Bij het woord 'uitverkiezing' gaan bij hem alle haren recht overeind. Hij gelooft niet in het bestaan van een hel, hoewel ... In zijn werk komt hij oorlogsslachtoffers tegen.

Als ik hun verhalen hoor denk ik weleens dat er misschien toch wel een hel is. Anders zouden de beulen uiteindelijk nog gelijk krijgen en de slachtoffers dubbel gepakt worden.

Hij stelt telkens met nadruk dat ik niet moet denken, dat hij niet-gelovigen slechte mensen zou vinden, integendeel...

Peter is een gezelligheidsdier. Hij doet graag dingen met anderen. Het woord 'samen' ligt hem in de mond bestorven. Er wordt veel geschreven en gepraat over het individualisme dat de jeugd van tegenwoordig zou kenmerken. Dat mag allemaal waar zijn, maar in de kring, waarin Peter verkeert, is daarvan geen sprake.

Het is dan ook geen wonder dat Peter op mijn vraag om de ideale kerk te beschrijven, direct 'samen – bezig – zijn' en 'produceren niet consumeren' zegt.

Of er dan niet gepraat moet worden? Jawel, maar alleen om samen leuke dingen te doen, en niet praten om het praten en nog minder om de leer nog scherper te formuleren.

Ik vroeg hem de zin: 'Het zou slecht zijn, als de kerk...' aan te vullen. Dat bleek een schot in de roos, omdat die woorden een beroep deden op zijn 'filosofische' knobbel. Hij viel bijna in het schot met 'als de kerk een slot zou zijn, waarop maar één sleutel zou passen'.

Daarop vroeg ik of mensen met verschillende opvattingen zich in één en hetzelfde instituut thuis zouden voelen. Peter is niet wereldvreemd. Hij denkt dat dat niet zou werken, maar het zou wel moeten kunnen. Hij heeft wel een hoge dunk van de verdraagzaamheid van mensen.

In de kerk moeten geen harde banken staan. Je moet er lekker kunnen zitten. De kerk moet een 'thuis' bieden en de plafonds moeten worden verlaagd. Met deze beeldspraak wil hij aangeven dat de kerk de mensen niet in een keurslijf van ge- en verboden moet snoeren.

Hij wol verder nog wel kwijt dat de kerk er voor de wereld en niet allereerst voor zichzelf is. Alle navelstaarderij is uit den boze.

Peter weet uit ervaring dat doopleden in de kerk als tweederangsfiguren beschouwd worden. Het onderscheid tussen doop- en belijdende leden is onzin. Het komt er op aan dat je je voor de mensen en de kerk inzet. Peter denkt er dan ook nog niet aan belijdenis te doen.

Ik voel me als dooplid geen invalide.

Hij kan het zich wel indenken dat sommige jongeren de openbare geloofsbelijdenis zien als een belangrijke mijlpaal in hun leven.

Peter heeft een hekel aan teveel poespas.

Niet teveel kletsen, maar gewoon aan de slag. Dat is veel belangrijker. Houd het vooral gezellig.

Op achttienjarige leeftijd moet aan jongeren gevraagd worden of ze lid van de kerk willen blijven. Als ze dat willen, moeten ze een eigen kaart in de kaartenbak krijgen en ook een vrijwillige bijdrage betalen.

Daarover moet je niet moeilijk doen. Voor niks gaat de zon op.

Praten met Peter is een flitsend gebeuren. Boeiend ook, omdat Peter zelf een slot blijkt te zijn, waarop veel sleutels passen.

Om zicht te krijgen op de kerk van de toekomst, is het nodig te luisteren hoe mensen de kerk van nu en de ontwikkelingen daarin ervaren. En in kaart te brengen welke praktijk er gaandeweg is ontstaan.

Met het doel deze informatie te verzamelen ging Jan te Winkel praten met ouderen en jongeren in verschillende gemeenten. Eerst werd een schets gemaakt van de veranderingen in kerk en samenleving, om vervolgens een aantal gesprekspunten te kiezen, zoals:

- de positie van de jongeren in de kerk
- beslotenheid en openheid van de eigen groep
- rechten en plichten
- nieuwe betekenis van de openbare geloofsbelijdenis
- gezinsavondmaal
- de kerkdienst in een nieuw jasje?
- over preek en liturgie.

In de uitwerking werd veel ruimte gelaten voor citaten en portretten. Tenslotte werd de balans opgemaakt en suggesties gegeven voor plaatselijke kerken.

Dit boek biedt mogelijkheden om plaatselijk mee aan de slag te gaan in gespreksgroepen of op gemeente-avonden. Ook kunnen de gesprekken en gesprekspunten worden gebruikt om de 'eigen'situatie in kaart te brengen om van daaruit verder te gaan.

Een praktische handreiking voor gemeenten die naar jongeren willen luisteren en met hen op weg willen gaan naar een 'kerk door de knieën'.

theologische uitgeverij

NARRATIO

9 789052 631196